

*Анастасія Панчук, студентка 2 курсу
Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник: Теслюк С. А. к. е. н., доцент*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах повномасштабної війни, яку агресор розв'язав проти України, першочерговими завданнями Національного банку та всієї фінансової системи є максимальне забезпечення потреб оборони України та її ядра – Збройних Сил України, надійного функціонування фінансової системи, безперебійної роботи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. Якщо в мирні часи цього досягали ринковим інструментарієм, то в умовах війни вимушені тимчасово зафіксувати курс та запровадити адміністративні обмеження, зокрема на рух капіталу.

Злагоджена і безперебійна робота банків в умовах війни є важливішою, ніж у мирний час. Саме тому з початку збройної агресії росії Національний банк України створює умови для належної роботи банків у надскладних умовах.

Антикризові рішення ґрунтуються на трьох ключових принципах [1]:

- захист інтересів клієнтів банків. Вони мають зберігати доступ до власних та кредитних коштів, платежів і переказів;
- підтримання діяльності банків та їх ліквідності. Негативний тимчасовий вплив бойових дій на показники діяльності банків не має призводити до визнання найбільш постраждалих з них неплатоспроможними;
- чесне відображення реального фінансового стану банків. Якими б не були збитки за результатами війни, їх не можна приховувати шляхом "прикрашання" звітності. Дуже важливо бачити справжню картину.

Базуючись на даних принципах, Національний банк оперативно ухвалив постанову Правління № 18 від 24 лютого 2022 року "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану". , якою передбачено, що:

- банки забезпечують та продовжують роботу з урахування обмежень;
- забезпечується доступ до сейфових скриньок;

- безготівкові розрахунки здійснюються без обмежень;
- підкріплення готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює бланкове рефінансування банків;
- платежі Уряду України здійснюються без обмежень [3].

Відповідні дії є необхідними для забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни та максимального забезпечення діяльності Збройних Сил України, а також безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури.

Найважливішим для банків було пережити шок перших днів війни. І те, що вони з цим впоралися, — це не диво, а результат тривалої й інтенсивної роботи банківської спільноти та НБУ. Заздалегідь підготовлені плани безперебійної роботи дали змогу швидко забезпечити безперебійні канали зв'язку та енергопостачання, зберегти дані, перезапустити інфраструктуру та багато іншого. Здійснити всі необхідні заходи для швидкого переходу до роботи в нових умовах. Національний банк України рекомендував банкам підтримувати економіку редитуванням, а також пропонувати клієнтам реструктуризацію заборгованості або кредитні канікули. Також дав чіткий сигнал, що банки мають працювати на ринку навіть у випадку тимчасового невиконання нормативів. Після перемоги вони матимуть достатньо часу для усунення порушень. Всі ці заходи допомагають не відволікати ресурси банків від їх основного завдання — кредитної підтримки економіки [4].

Кожен українець під час дії воєнного стану мав змогу переконатися особисто: банківська система не зупинялася ані на день, працювала без перебоїв.

Така стійкість має вагоме підґрунтя і є результатом великої «домашньої роботи» банків. Банки підійшли до кризи операційно стійкими та ефективними, із значним апасом капіталу та ліквідності, із завчасно розробленими планами дій на випадок несприятливих подій та з високим рівнем довіри клієнтів. Побоювання щодо панічних відпливів коштів не реалізувалися, навпаки — станом на 1 липня порівняно з початком війни гривневі вклади громадян зросли на понад 20%. Банки досить успішно впоралися з викликами для операційної діяльності, що виникли в перші місяці повномасштабної війни. Робота відділень банків відновлюється за умови, що життю та здоров'ю клієнтів і працівників нічого не загрожує. Підтримуються усі критичні процеси, дані збережено. Багато функцій банки змогли легко перевести в цифрову площину. Ще в перші дні війни Національний банк нормативно врегулював процес використання хмарних сервісів банками та процесинговими центрами. Тож наразі банківська система перебуває на високому рівні цифровізації.

Банківський сектор залишається операційно прибутковим, незважаючи на нижчі, внаслідок воєнних дій, темпи зростання операційних доходів. Чистий операційний прибуток за результатами п'яти місяців 2022 року зріс на понад 30% р/р [2].

НБУ максимально спростив вимоги до поточної роботи банків та відмовився від упровадження нових регуляторних вимог. Скасовано регулярну оцінку стійкості, відтерміновано вимоги до капіталу під ринковий ризик, не активуватимуться буфери капіталу.

Водночас НБУ переконаний у тому, що навіть у найскладніших обставинах важливо розуміти справжній стан банків. Тож регулятор очікує, що банки належним чином відобразатимуть якість активів [1].

Прозорість, ефективність та стійкість банківської системи – це те надбання останніх років, яке нині дає змогу утримувати міцні позиції України на "фінансовому фронті".

Наразі, основні напрями поточної роботи:

- повна ізоляція агресора від світової фінансової системи,
- перекриття доступу росії та білорусії до ресурсів міжнародних фінансових інституцій,
- закриття можливостей російських та білоруських компаній та фінансових установ обходити існуючі санкції та фінансувати війну росії проти України [4].

Отже, незважаючи на вторгнення агресора та воєнні дії на території України, обмеження на безготівкові розрахунки відсутні, і система електронних платежів працює без перебоїв. Національний банк запровадив низку постанов, які спрямовані на підтримку стабільної роботи банківської та фінансової систем, зокрема вони пом'якшують окремі нормативи пруденційного нагляду та спрощують процедури функціонування банків у умовах воєнного стану. Також Центральний банк підтримує антиінфляційну політику й в умовах війни. Однак він не забуває про підтримку українців та відкрив у перші дні війни спеціальний рахунок для збору коштів на потреби армії. Крім того, Національний банк підтримує ліквідність банківської системи через механізм рефінансування, що дозволяє утримувати фінансову стабільність. Загалом, основна мета центрального банку України в умовах війни не змінилася — це забезпечення цінової та фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Дадашова Первін. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104/> (дата звернення: 20.11.2022р.)
2. Матузка Ярослав. Що відбувається з українськими банками під час війни. НАБУ. URL: <https://nabu.ua/ua/yaroslav-matuzka.html> (дата звернення: 20.11.2022р.)
3. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini> (дата звернення: 20.11.2022р.)
4. Шевченко Кирило. Банківська система працює надійно і стабільно попри війну. Чому це не диво та що буде далі? БІЗНЕС. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kirilo-shevchenko-valyutniy-kurs-cini-ta-stabilnist-bankivskoji-sistemi-v-ukrajini-50238688.html> (дата звернення: 20.11.2022р.)